

Partnerství pro veřejnost

Libuše Nivnická

Knihovna Jiřího Mahena v Brně

nivnicka@kjm.cz

INFORUM 2004: 10. konference o profesionálních informačních zdrojích

Praha, 25. – 27. 5. 2004

***Abstrakt.** Příspěvek shrnuje zkušenosti Knihovny Jiřího Mahena v Brně (dále KJM) nabyté v průběhu cca 10 let v postupně se rozvíjejícím procesu spolupráce mezi knihovnou a veřejnou správou na poli poskytování veřejných informačních služeb. V první části příspěvku jsou uvedeny příklady vybraných projektů a aktivity, při kterých byla rozvíjena vzájemně výhodná spolupráce zejména mezi městem Brnem a KJM. Druhá část je věnována činnosti Regionálního evropského informačního střediska (dále REIS) působícího v KJM. Středisko bylo otevřeno v roce 2000 jako přirozená reakce informační instituce na celospolečensky aktuální tematiku a zájem veřejnosti. Vznik střediska byl podpořen Delegací Evropské komise v ČR z programu PHARE. Hlavními partnery se stali Ministerstvo zahraničních věcí ČR a statutární město Brno. Postupně získalo středisko ke spolupráci desítky partnerů na regionální i celostátní úrovni. REIS také úzce spolupracuje s představiteli Jihomoravského kraje. To vše s cílem získat a dále zprostředkovávat veřejnosti co nejširší informace a to cestou individuálních informací a konzultací i pořádáním odborných seminářů a diskusních pořadů. Středisko rozvíjí své aktivity v rámci jihomoravského regionu.*

Úvod

Stejně tak jako každý člověk hledá a potřebuje ke svému plnohodnotnému a úspěšnému životu další blízké jedince, tak také každá firma, instituce, organizace – chceme-li fyzická či právnická osoba, vyhledává ve svém okolí subjekty, se kterými může potencionálně budovat vzájemně prospěšná partnerství. Účelem takového partnerství však velmi často bývá nejen prospěch samotných účastníků, ale pozitivní přínosy pro strany další.

Mezi instituce, které programově vytváří právě takové vztahy, patří zcela jednoznačně také knihovny. Instituce, kde mezi přívlastky definujícími jejich poslání nalezneme slova kulturní, vzdělávací a informační. V tradičním vnímání však byly a dodnes jsou mezi částí veřejnosti veřejné knihovny vnímány „jen“ jako instituce pro zábavu a oddech. Tato role je v činnosti veřejných knihoven samozřejmě obsažena a je stejně významná, jako ty aktivity, které shrnujeme pod termín informační služby.

Knihovna Jiřího Mahena v Brně (dále KJM), si od roku 1921, kdy byla městem Brnem založena, vybuďovala v kulturním životě města výraznou a nezastupitelnou pozici. Zejména v posledním desetiletí dvacátého století ve vazbě na prudký rozvoj informačních technologií a reálné informační potřeby veřejnosti procházela KJM, stejně tak jako ostatní knihovny, zcela zásadními proměnami ve smyslu narůstání váhy, struktury a rozměru poskytovaných informačních služeb. Ve svém okolí v procesu budování svého informačního potenciálu přirozeně vyhledává partnery, spolu se kterými vytváří oboustranné či vícestranné toky informací a stala se tak místem, kde je veřejnosti přístup k nim zprostředkováván s maximální otevřeností a bez bariér.

Město jako strategický partner

Jedním z hlavních partnerů KJM se v tomto smyslu od počátku stalo statutární město Brno. Přesto, že se na prvý pohled může zdát, že šlo při navazování kontaktů o cestu zcela snadnou, opak je pravdou. Zejména na počátku devadesátých let se knihovna setkávala mnohdy s jistým údivem, ze strany oslovených. Vždy se však podařilo při jednáních velmi brzy předestřít vzájemné možné roviny spolupráce a skutečně ji také začít naplňovat. Přiznejme, že ne každý výhonek úvodních představ se stal skutečně životaschopným a také představy a možnosti z doby „předinternetové“ se z dnešního pohledu zdají někdy již úsměvné. Přesto to byla cesta nutná, plodná a stále pokračující v nových rovinách.

Součástí strategie KJM bylo stát se nedílnou **součástí informačního systému města Brna** a fungovat jako kvalitní informační centrum v oblasti veřejných informačních služeb. Informační systém města zahrnuje samozřejmě širokou strukturu prvků technických i institucionálních. Knihovna však má k účinnému výkonu veřejných informačních služeb řadu specifických předpokladů. Mezi hlavní patří :

- široká síť pracovišť a provozní doba . Ústřední knihovna v centru města spolu s dalšími 35 pobočkami pokrývají celé území města. Spolu s širokou provozní dobou (rozpětí 9 – 19 hod v pracovní dny, vybraná pracoviště sobota a neděle)umožňují dostupnost služby i v době, kdy jiné instituce či úřady nejsou otevřeny
- bohaté informační zdroje – budované kontinuálně, zahrnující tradiční i elektronické dokumenty , možnost zprostředkování informací z jiných zdrojů
- kvalitní personální zajištění - knihovna disponuje kvalitními informačními specialisty, kteří rutinně pracují s dokumenty a při vyhledávání informací mohou poskytovat veřejnosti v případě zájmu také individuální odbornou asistenci
- zprostředkování přístupu k informačním a komunikačním technologiím pro veřejnost

Přínosem partnerství KJM a statutárního města Brna obecně je stav, kdy se město Brno (po linii samosprávy i státní správy) stává pro knihovnu významným zdrojem informací, ve vybraných oblastech i poradcem. Knihovna dále získává prostor pro prezentaci svých aktivit na radničních tiskových konferencích, webových stránkách a tiskových materiálech města, periodikách vydávaných městem a městskými částmi, pro své významné aktivity získává záštitu představitelů města. Knihovna naopak je schopna zprostředkovávat interaktivní komunikaci mezi občany a volenými představiteli města i jednotlivými odbory magistrátu. K tomu nabízí možnost využívání veřejného prostoru knihovny k setkávání s občany při diskusních pořadech a odborných seminářích, k prezentaci projektů města a jeho rozvojových cílů formou výstavních panelů, informačních brožur a letáků a dalších forem prezentací. Prostředí knihovny se pro tuto komunikaci jeví jako velmi výhodné, protože je zde denně oslovována i ta část veřejnosti, která sem primárně přichází s jiným vlastním cílem a do výlučnějšího prostředí by za speciální tematikou nemusela najít cestu. Pro potřeby města může být zajišťován monitoring zájmu a dotazů veřejnosti k vybraným problematikám komunálních záležitostí. Knihovna také s úspěchem poskytuje prostor pro setkávání představitelů města s domácími i zahraničními partnery. Již tradiční je účast na celoměstských aktivitách. Vše výše uvedené je realizováno jak v partnerství s městem jako celkem, tak s jeho jednotlivými městskými částmi. Výsledkem těchto dvoustranných , v detailu však velmi různorodých a mnohočetných, vztahů je pak **hlavní efekt – zajištění co nejširšího informačního servisu pro veřejnost** a to ve všech dostupných formách.

V následujících řádcích představíme několik příkladů projektů a aktivit, které KJM realizovala či trvale uskutečňuje ve spolupráci se statutárním městem Brna a městskými částmi:

- Rodiny, nedejme se (1996) – projektem se KJM zapojila do projektu protidrogové prevence realizované městem Brnem – odborem zdravotnictví. Hlavní myšlenkou bylo zapojit se do primární prevence spolu s dalšími sociálními a zdravotnickými orgány, centry protidrogové prevence a dalšími subjekty. Nabídkou letáků a především dostatkem kvalitních informací obsažených ve fondech knihovny se podařilo přispět k trvalé dostupnosti potřebných informací nejen ohroženým skupinám, ale také rodičům pedagogům, vychovatelům a všem, kdo s rizikovými skupinami pracují, rovněž tak nejširší veřejnosti.
- Kulturním vyžitím volného času proti kriminalitě (1997) – dílčí projekt Komplexního součinnostního programu prevence kriminality v městě Brně (Koordinační centrum prevence kriminality v městě Brně). Záměrem projektu bylo cestou rozšíření kvalitní kulturní nabídky poskytnout zejména mládeži alternativu k trávení času. Vybudováním multifunkčního hudebního pracoviště klubového charakteru vytvořit protipól komerčních diskoték, které se velmi často stávají živnou půdou pro negativní jevy. Přesto, že projekt nebyl finančně podpořen, zájem o jeho realizaci město projevovalo a pracoviště se postupně podařilo vybudovat.
- Brněnské dny pro zdraví (září, každoročně) . Partnerem je Kancelář Brno zdravé město. Knihovna uskutečňuje široké spektrum besed, ukázek zdravého stravování a životního stylu, prezentace hygienické stanice (boj proti AIDS). K nejvýraznějším aktivitám v r. 2003 patřil Den pro Kociánku – program pro zdravotně postižené děti z ústavu sociální péče.
- Brno – město uprostřed Evropy (červen, každoročně). Do bohatého spektra zábavy přispívá KJM zejména poznávacími soutěžemi pro děti, aktivitami Regionálního evropského informačního střediska (viz. dále), prezentací aktivit dalších nekomerčních subjektů na půdě knihovny aj.
- Týden národnostních menšin (říjen 2003) je jedním z nejnovějších projektů. Ve spolupráci s odborem sociální péče MMB (poradce pro národnostní menšiny) se knihovna sešla u Kulatého stolu s představiteli národnostních menšin působícími v Brně (celkem 15 organizací národnostních menšin) a společně připravili Týden národnostních menšin, ve kterých byly živě představeny kulturní tradice těchto národů. Započatá spolupráce úspěšně pokračuje i v roce 2004.
- Projekt Knihovna dětem (2004) – ve spolupráci s městskou částí Brno střed. Projekt je koncipován na prvé pololetí. Zahrnuje sérii akcí, mezi nimi i takové, které nabízí společná program pro handicapované a zdravé děti (1.4. Den s Andersenem) či poznávání velikonočních tradic evropských národů (Radostné jaro 6.4.).
- dlouhodobá podpora mnoha městských částí při realizaci výstav, besed, koncertů a dalších aktivit.

Regionální evropské informační středisko

Výrazným fenoménem v oblasti informačních potřeb veřejnosti se s očekávaným blížícím se vstupem České republiky do EU stala koncem 20. století narůstající potřeba rychlých, srozumitelných a snadno dostupných informací z této oblasti. Tato skutečnost způsobila, že k širokému spektru zpracovávaných tematických okruhů přibyla právě tato problematika. Postupně praxe ukázala nejen narůstající zájem veřejnosti, ale také potřebu vysoké

specializace informačních pracovníků na tuto vybranou oblast. Celý proces postupně vyústil ve zpracování projektu Informačního centra města Brna pro Evropskou unii. Součástí komunikační strategie bylo vybavit veřejnost dostatečnými a snadno dosažitelnými informacemi. V tomto smyslu je knihovna, jako informační instituce vybavená bohatými fondy a kvalifikovaným personálem ideálním prostředím. Zároveň zde dochází ke zcela přirozenému oslovení nejširšího spektra veřejnosti. Pro představu, KJM ročně navštíví kolem půl milionu návštěvníků.

Pro myšlenku, která se rodila v závěru roku 1999 knihovna postupně získala tři hlavní partnery. Vybudování střediska podpořilo **statutární město Brno, Ministerstvo zahraničních věcí ČR a Delegace Evropské komise v ČR**. Pro zajímavost je možné připomenout, že pozitivní skutečností bylo, že v tomto období již město na základě spolupráce v dalších oblastech bylo dostatečně obeznámeno s potenciálem knihovny a schopností KJM produkovat kvalitní informační služby, takže i nezávislou aktivitu, která město oslovila, nasměrovala ke spolupráci právě s knihovnou. Informační středisko bylo slavnostně otevřeno 21.2. 2000.

MZV ČR v rámci vládní komunikační strategie podpořilo v letech 2000 – 2003 středisko na základě předložených projektů a smlouvy o zajištění informačních aktivit pro účely komunikační strategie před vstupem do EU celkem částkou přes 700 tis. Kč a dále pak odbornou literaturou, kterou středisku bezplatně dodávalo. Druhým významným zdrojem byly prostředky z **programu Phare** (Phare Small Projects Programme -13 tis. EUR), které byly realizovány v průběhu roku 2000. **Město Brno** pak pro trvalý provoz zabezpečuje provozní a mzdové náklady a zvýšilo KJM limit pracovníků o jednoho specializovaného informačního pracovníka střediska.

Návštěvníci střediska mohou prezenčně využívat odborné publikace, periodika, audiovizuální materiály, elektronické databáze, internet. Informační pracovníci knihovny zároveň provádějí denní monitoring tisku i elektronických zdrojů. Pro usnadnění orientace v množství informací a aktivní navigaci uživatele se průběžně provádí monitorování zdrojů na internetu a odkazy na relevantní domácí i zahraniční adresy jsou umístěny na webových stránkách KJM (www.kjm.cz). Odkaz na středisko je reciprocně umístěn na webových stránkách města Brna, Regionální rozvojové agentury jižní Moravy aj. Zájemci o detailnější informace mohou využít individuálních konzultací se specializovanými pracovníky střediska. Významnou součástí programu je pořádání přednášek a seminářů. Ty jsou určeny nejširší veřejnosti, ale i konkrétním cílovým skupinám. Při pořádání seminářů a přednášek byla od počátku přepokládána předpokládá úzká spolupráce s vysokými školami, zastupiteli města i odbornými pracovníky magistrátu, odborníky z dalších institucí a organizací. Okruh spolupracovníků však postupně přerostl rámec města a stal se skutečně celorepublikovým. Obsahově se středisko zaměřuje vždy na nejaktuálnější témata, která se v průběhu doby logicky vyvíjejí. Vždy však je mimo globální rámec problematika uchopována také z hlediska města a regionu.

Ve vazbě na postupné budování celorepublikové sítě informačních středisek v rámci komunikační strategie státu realizované MZV ČR, převzalo toto středisko následně společný název Regionální evropské informační středisko (dále REIS). Stalo se tak jedním z dvaceti středisek působících v ČR v době vrcholné kampaně před referendem v roce 2003. REIS působící v ústřední knihovně KJM v centru města vybuďovalo současně dalších 10 kontaktních míst na svých pobočkách s cílem co nejvíce zajistit dostupnost informací široké veřejnosti v místě jejich bydliště, pracoviště či školy.

Středisko bylo od počátku svého působení nejen významným nástrojem naplňování státní komunikační strategie, ale také komunikační strategie města Brna. Velmi intenzivního rozměru nabyla zejména v letech 2002 – 2003, kdy ve spolupráci s odborem zahraničních vztahů MMB byly ve čtrnáctidenních intervalech pořádány v KJM velmi úspěšné diskusní

pořady S občany města a kraje o EU. S výhodou bylo sdruženo know how knihovny a města, personální a materiální potenciál, propagační nástroje. Pro společný projekt pak byla získávána rovněž podpora MZV ČR.

REIS stalo také partnerem **Jihomoravského kraje** a své aktivity zejména v období před referendem rozšířilo na celý region. V současné době nabývá spolupráce s krajem nových rozměrů a soustřeďuje se na co nejširší prezentaci regionálního rozvoje a možnosti využívání fondů EU (Společný regionální operační program České republiky na léta 2004 – 2006) . Počátkem roku prezentovalo středisko svou činnost a nabídku na setkání starostů obcí kraje a zástupců mikroregionů. Kraj a REIS se dohodly na vzájemné výměně informací, připravují společný projekt – besedy u kulatého stolu pro občany věnované aktuálním otázkám EU podle odvětví. Kraj rovněž nabízí pracovníkům REIS možnost účasti na odborných seminářích. Vysoká odbornost pracovníků střediska je pro schopnost kvalitního vyhledávání, zpracování a následné poskytování informací veřejnosti zcela nezbytná.

Středisko je také iniciátorem spolupráce s dalšími subjekty působícími v Brně a regionu. V roce 2003 např. uspořádalo Den REIS, na kterém se na půdě knihovny představilo 11 brněnských iniciativ věnujících se tematicce EU. Akce byla spojena s výstavou a besedou k projektům z programu Phare realizovaným na jižní Moravě. Významnou událostí se stala výstava Poznej světové památky UNESCO, kterou zaštiťovalo město Brno, dále Den Evropy koncipovaný jako poznávací soutěž pro děti a mládež či v podobném duchu uspořádaný Italský den. Na půdě knihovny proběhla v roce 2003 také tisková konference za účasti premiéra ČR V. Špidly, komisaře pro rozšíření G. Verheugena , primátora města Brna P. Duchoně a dalších představitelů politického života.

Ve výčtu akcí a projektů by bylo možné ještě dlouho pokračovat. Shrňme však , že za dobu svého působení poskytlo doposud středisko **více jak 7 tis. individuálních informací a konzultací, uspořádalo přes 200 pořadů a besed** pro studenty a veřejnost a realizovalo další výstavy, prezentace a speciální akce.

Budoucnost střediska je jasná. Přesto, že jsme se setkali i s představou, že po vstupu naší země do EU jeho existence ztratí smysl, skutečnost je právě opačná. Prvé měsíce roku 2004 naznačující stále narůstající zájem všech vrstev obyvatel o zcela konkrétní informace a nejenak tomu jistě bude i po vstupu do EU.

Přínosy partnerství

Zkušenosti a výsledky nabyté během uplynulé etapy jsou pro knihovnu velmi významné. Realizované aktivity výraznou měrou přispěly k propagaci a prestiži knihovny, jejímu zviditelňování a tím získávání další partnerů a klientů. Pro budoucí partnery jsou tyto aktivity jasnou a čitelnou vizitkou, že knihovna je spolehlivá a profesionální informační instituce. Přispěly také k získávání nových zkušeností a dovedností zejména v oblasti tvorby projektů, rozvoji schopnosti analyzovat a vyhodnocovat správné i chybné kroky, využít silných i slabých stránek knihovny. To vše v zájmu budoucího zdravého rozvoje služeb a tím kvalitního uspokojování informačních potřeb veřejnosti.